

สารคดีสงกรานต์

วรรณดี สรรพจิต

ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๓, ๑๔, ๑๕ ของเดือนเมษายนทุกปี เรียกกันว่าเทศกาลสงกรานต์ เป็นช่วงวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่ดั้งเดิม ในวันที่ ๑๓ เมษายน ถือว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ คือเป็นวันที่ดวงอาทิตย์เริ่มเคลื่อนออกจากราศีมีนเพื่อเข้าสู่ราศีเมษ เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ในราศีที่หนึ่ง คือราศีเมษ ในวันที่ ๑๓ ของทุกปี นอกจากจะเป็นวันมหาสงกรานต์แล้ว ทางราชการได้ประกาศให้เป็นวันของผู้สูงอายุ ส่วนในวันที่ ๑๔ เป็นวันครอบครัวด้วย เป็นวันที่อยู่กันพร้อมหน้าระหว่างพ่อแม่ลูกหลาน ผู้ที่อยู่ในถิ่นห่างไกลไปประกอบอาชีพต่างแดนที่ใดก็ตาม พอถึงวันที่ ๑๓ เมษายน จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมเพื่อเยี่ยมเยียนพ่อแม่ แม่ ปู่ ย่า ตายายที่ยังมีชีวิตอยู่ ตลอดถึงพี่น้องญาติสนิทมิตรสหายก็ได้พบปะกันในโอกาสนี้ และถือเอาโอกาสนี้รดน้ำขอพร ให้พรแผ่ความเมตตาต่อกัน

อันที่จริงวันสงกรานต์นั้นมีทุกเดือน เพราะสงกรานต์แปลว่ายากขึ้น ย่างขึ้น หรือเลื่อนไป ถ้าเป็นการเลื่อนจากราศีเมษ เข้าสู่ราศีกุมภ์ ก็เรียกว่าสงกรานต์ หรือเคลื่อนจากราศีกุมภ์เข้าสู่ราศีมีน ก็เรียกว่าสงกรานต์เช่นกัน แต่เป็นการเคลื่อนของดวงอาทิตย์ระหว่างเดือนที่ไม่ใช่เลื่อนเข้าสู่ปีใหม่ ถ้าเป็นการเคลื่อนของดวงอาทิตย์จากเดือนมีนาคม คือราศีมีน เข้าสู่เดือนเมษายน ซึ่งเป็นราศีเมษ ถือว่าเป็นการเคลื่อนจากปีเก่าเข้าสู่ปีใหม่ในเดือนนี้วันที่เคลื่อน คือ ๑๓ เมษายน จึงถือว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ อย่างในปี ๒๕๕๑ ตามปฏิทินโหรบันทึกว่าดวงอาทิตย์โคจรเคลื่อนออกจากราศีมีนเมื่อเวลา ๑๘.๒๔ ของวันที่ ๑๓ วันนั้นเวลานั้นจึงถือเอาว่าเป็นวันมหาสงกรานต์

ในวันที่ ๑๔ เมษายน ของทุกปีเรียกว่าวันเนา หมายความว่า “อยู่” คือเมื่อดวงอาทิตย์เคลื่อนออกจากราศีมีนแล้ว แต่ยังไม่เข้าสู่ราศีเมษ ดวงอาทิตย์ที่สถิตอยู่ระหว่างราศีมีนกับราศีเมษ คือประมาณที่ศูนย์องศา อย่างนี้เรียกว่า “เนา” เป็นวันเนาคติของคนโบราณถือว่าเป็นวันว่าง ว่างเหวตา ไม่มีเหวตาคุ้มครอง ห้ามขึ้นต้นไม้ หยุดทำงานหาของเล่นมาเล่นสนุก ชาวมอญพระปะแดงยังถือประเพณีนี้เคร่งครัด มีงานสงกรานต์ที่ไรพวกนักท่องเที่ยวยะเยาะ สำหรับคนไทยเรานั้นเท่าที่เห็นก็เล่นการพนันเป็นล่ำเป็นสัน

ในวันที่ ๑๕ เมษายนของทุกปี ถือว่าเป็นวัน “เถลิงศก” หมายถึงขึ้นศกใหม่แล้ว ดวงอาทิตย์ได้เคลื่อนเข้าสู่ราศีเมษเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่องศาที่หนึ่งเป็นต้นไป ก็ตรงกับวันที่ ๑๕ เมษายนของทุกปี

ราศี

พูดถึงราศีแล้วก็ใคร่ขอทำความเข้าใจตรงนี้เสียเลย คำว่า “ราศี” หมายถึงกลุ่มดาวแต่ละกลุ่มที่ดวงอาทิตย์โคจรผ่านไปในรอบปี ดาวหนึ่งกลุ่มเรียกหนึ่งราศีอยู่ในรัศมี ๓๐ องศา ใน ๑ ปี มีดาว ๑๒ กลุ่ม ที่ดวงอาทิตย์โคจรผ่าน ก็เท่ากับ ๑๒ ราศี รัศมีราศีละ ๓๐ องศา ๑๒ ราศีก็เท่ากับ ๓๖๐ องศา ดวงอาทิตย์โคจรไปในจักรวาลผ่านกลุ่มดาวต่างๆ ๑๒ กลุ่มนี้จึงเรียกว่า “จักรราศี” เริ่มนับจากราศีแรก คือ

ราศีเมษ เป็นกลุ่มดาวรูปแกะ เป็นราศีที่ ๑ เริ่มขึ้นปีใหม่

ราศีพฤษภ เป็นกลุ่มดาวรูปวัว เป็นราศีที่ ๒

ราศีเมถุน เป็นกลุ่มดาวรูปคนคู่ เป็นราศีที่ ๓

ราศีกรกฎ เป็นกลุ่มดาวรูปปู เป็นราศีที่ ๔

ราศีสิงห์ เป็นกลุ่มดาวรูปสิงห์ เป็นราศีที่ ๕

ราศีกันย์ เป็นกลุ่มดาวรูปหญิงสาว เป็นราศีที่ ๖

ราศีตุล เป็นกลุ่มดาวรูปคันชั่ง เป็นราศีที่ ๗

ราศีพุศจิก เป็นกลุ่มดาวรูปแมงป่อง เป็นราศีที่ ๘

ราศีธนู เป็นกลุ่มดาวรูปธนู เป็นราศีที่ ๙

ราศีมกร เป็นกลุ่มดาวรูปมังกร เป็นราศีที่ ๑๐

ราศีกุมภ์ เป็นกลุ่มดาวรูปหม้อ เป็นราศีที่ ๑๑

ราศีมีน เป็นกลุ่มดาวรูปปลา เป็นราศีที่ ๑๒

พอออกจากราศีมีน เข้าสู่ราศีเมษ ก็เป็นการย่างขึ้นปีใหม่อีกครั้ง หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ตลอดไปเป็นจักรราศี

จุลศักราช

การโคจรของดวงอาทิตย์ผ่านกลุ่มดาวในราศีต่างๆ ดังกล่าวแล้ว เมื่อครบรอบ ๑๒ กลุ่ม เท่ากับ ๑ รอบ ก็นับเป็น ๑ ปี ถือว่าเป็น ๑ ศักราช แต่เดิมไทยเรียกว่า “จุลศักราช” เป็นการนับปีตามแบบอินเดีย เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๑๘๑ มาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๓ จุลศักราชก็นับได้ ๑๓๗๒ เป็นโศกวิธีที่จะให้ทราบว่า ใน พ.ศ. ไตตรงกับจุลศักราชใด ให้เอา พ.ศ. นั้นๆ ตั้ง แล้วลบด้วย ๑๑๘๑ ยกตัวอย่าง พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๑๑๘๑ เท่ากับ ๑๓๑๙ ปีนี้ลงท้ายด้วยเก้า เป็นนพศก

การเรียกชื่อเต็มท้ายจุลศักราชว่าอย่างไร ขึ้นอยู่กับเลขลงท้ายของจุลศักราชนั้น คือ

จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๑ เช่น ๑๗๓๑ เรียกเอกศก

จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๒ เรียก โศศก

จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๓ เรียกตรีศก

จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๔ เรียกจัตวาศก

- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๕ เรียกเบญจศก
- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๖ เรียกฉศก
- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๗ เรียก สัตตศก
- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๘ เรียกอัฐศก
- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๙ เรียกนพศก
- จ.ศ. ที่ลงท้ายด้วย ๐ เรียกสัมฤทธิ์ศก

ในศักราชหนึ่งๆ ซึ่งหมายถึงปีหนึ่ง มีวัน เดือนไม่เท่ากัน

- ปีที่เดือนกุมภาพันธ์มี ๒๙ วัน เรียกปีนั้นว่า “ปีอธิกสุรทิน” ในปี ๒๕๕๓ เดือนกุมภาพันธ์ มี ๒๘ วัน จึงเป็นปีที่เรียกว่า “ปกติสุรทิน”

- ปีที่มีเดือน ๘ หนเดียว หมายถึงในปีนั้นมี ๑๒ เดือนตามปกติ เรียกว่า “ปีปกติมาสวาร” เช่นในปี ๒๕๕๒ มีเดือน ๘ หนเดียว ถ้าปีใดมีเดือน ๘ ถึง ๒ หน เป็น ๑๓ เดือนในปีนั้น อย่างเช่นในปี ๒๕๕๓ มีเดือน ๘ สองหน ปีนี้เรียกว่า “ปีอธิกมาสวาร”

- ปีใดมีเดือนเจ็ดในทางจันทรคติเพิ่มเข้ามาอีก ๑ วัน เป็นเดือนเต็ม ๓๐ วัน คือข้างแรมมี ๑๕ วัน ข้างขึ้นมี ๑๕ วัน ครบ ๓๐ วัน ปีนั้นเรียกว่า “ปีอธิกวาร” อย่างเช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ถือว่าเป็นปีอธิกวาร เพราะเดือน ๗ มีข้างขึ้น ๑๕ วัน และข้างแรม ๑๕ วัน ครบ ๓๐ วัน ส่วนในปี ๒๕๕๓ นี้ เดือนเจ็ดมีเพียง ๒๙ วัน คือข้างแรมขาดไป ๑ วัน มีเพียง ๑๔ วัน เรียกว่าเดือนขาด จึงเรียกปีนี้ว่า “ปกติวาร” ให้จำไว้เสมอว่า ถ้าเป็นปีปกติวารแล้ว เดือนเจ็ดมีข้างขึ้น ๑๕ วัน แต่ข้างแรมมีเพียง ๑๔ วันเท่านั้น

ไทยเราเลิกใช้จุลศักราช และเลิกใช้วันปีใหม่ดั้งเดิม ๑๓ เมษายน มาเป็นวันที่ ๑ มกราคม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งปีนั้นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยประกาศให้ถือเอาวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่แทน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลที่ใช้กันทั่วไป ประกาศเลิกใช้เมื่อ ๑๒ ธันวาคม ๒๔๘๓

ประเพณีสงกรานต์

แม้วันปีใหม่ดั้งเดิมจะถูกยกเลิกไป แต่พอถึงตรุษสงกรานต์ที่ไร ทุกคนต่างรู้สึกเหมือนชีวิตได้ก้าวมาถึงวันปีใหม่ ยังฝังใจคนไทยมีรูลืม จึงยึดถือเป็นประเพณีของชาติตลอดมา เมื่อถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านทั้งในเมืองและชนบท ต่างออกมาร่วมทำบุญ และร่วมสนุก คือ

- ตอนเข้าดักบาตร หลังจากนั้นทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติที่ตายไปแล้ว
- เวลาบ่ายสงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่
- เวลาที่เหลือนอกนี้ มักเป็นการเล่นสนุกตามประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะพวกหนุ่มๆ สาวๆ เช่น เล่นโยนลูกสะบ้า เล่นไม้หึ่ง เล่นชักเย่อ และเล่นมอมหน้ากัน ฯลฯ

สำหรับในตอนรดน้ำดำหัวนั้น มีทั้งรดน้ำให้แก่ผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อขอพร แล้วรดน้ำให้แก่กันเป็นการอวยพรและให้ความเมตตาต่อกัน ถ้าเป็นทางภาคเหนือก็พูดก่อนรดน้ำว่า “ขอรดน้ำน้อยเตอะ อยู่ดีมีสุขเน้อ”

ถ้าเป็นทางอีสาน ชายหนุ่มเมื่อจะรดน้ำหญิงสาวก็พูดว่า “ขอรดน้อยเน้อเน้อ อยู่ดีมีแฮงเน้อ” แล้วก็ใช้น้ำรดน้ำโดยสุภาพ

เป็นที่น่าเสียดายว่า ประเพณีการรดน้ำในปัจจุบันได้ปฎิรูปจนมองไม่เห็นวัฒนธรรมอันดีงามดั้งเดิม เพราะ

- การรดน้ำ วิวัฒนาการมาเป็นการสาดน้ำ
- จากการสาดน้ำ กลายมาเป็นยิงปืนน้ำ
- จากการยิงปืนน้ำธรรมดา มาเจือปนแป้ง บางรายเป็นแป้งเปียก ถูกเสื้อผ้ายากจะซักออกได้

- บางรายนอกจากใช้น้ำปนแป้งแล้ว ยังคอยหาโอกาสสาดน้ำเข้าหู เข้าตา ทำให้หูอักเสบ ตาบวม ล้วนแต่เป็นอันตรายทั้งสิ้น

ร้ายยิ่งไปกว่านั้น บางคนเล่นพิเรน ใช้น้ำแข็งห่อผ้า เวลาสาว ๆ ผ่านมาก็แอบเอาไปแตะที่ร่างกาย หวังเพียงเพื่อฟังเสียงร้องวิ๊ดว้ายของพวกสาว ๆ

ทั้งหมดที่กล่าวนี้ เป็นการเล่นสงกรานต์ปฎิรูป ซึ่งมองหาประเพณีที่ดีงามไม่ได้เลย กลายเป็นความวิตกกังวลแก่ผู้ออกเที่ยวในงานสงกรานต์เป็นอย่างมาก เป็นการเล่นสงกรานต์แบบพิเรนวิธการยิ่งขึ้น นั้นล้วนแต่เกิดจากความคิดของคนทั้งสิ้น สัตว์คิดไม่เป็น เคยเห็นช้างเล่นสงกรานต์ เขาจะเล่นอย่างสุภาพ คือสูบน้ำเข้าวง แล้วพ่นรดให้มนุษย์อย่างสุภาพ คนที่เล่นสงกรานต์แบบพิเรน ควรจะอายช้างบ้าง

ประเพณีการไปทำบุญ รดน้ำ ดำหัวในวันสงกรานต์ นอกจากที่กล่าวแล้ว สมัยก่อนยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ พิธีพืชน์ในการแต่งตัวให้สวยงาม ทั้งนี้เพื่อให้ถูกกับกาลเทศะนั่นเอง กวีท่านหนึ่งกล่าวถึงการแต่งตัวของหญิงสาวที่จะไปงานสงกรานต์ว่า

“ล้วนแต่งตัวเต็มงามทราชมสาวท
ใส่สีฉาดฟุ้งเฟื่องด้วยเครื่องหอม
สงกรานต์ที่ตรุษที่ไม่มีมอม
ประดับพร้อมแหวนเพชรเม็ดมุกดา”

นอกจากพวกหญิงสาวแล้ว คนทั่วไปก็พืพิถันกันแต่งกายไปงานสงกรานต์ ซึ่งกวีคนเดียวกันเขียนไว้ว่า

พวกมนุษย์สุดสุขสนุกครัน	“ถึงฤดูเดือนห้าหน้าคิมหันต์
ทั้งคู่ตั้งใจใส่ยศจาส	ได้ดูกันพิศวงเมืองสงกรานต์
ล้วนแต่งตัวทั่วกันวันสงกรานต์	อภิวาทพุทธรูปในวิหาร
	ดูสระคราญเพริดพริ้งทั้งหญิงชาย”

นอกจากการแต่งตัวให้สวยงามในวันสงกรานต์แล้ว สิ่งหนึ่งที่คนสมัยก่อนเขาปฏิบัติกันไม่ขาด คือชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาด บริสุทธิ์ ตั้งจิตเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน โดยประยุกต์จากคติโบราณที่เล่าสืบเนื่องกันมาว่า มนุษย์นั้นมี ๓ ชาติ คือ

ชาติตอนเช้า อยู่ที่ใบหน้า ต้องชำระ แปร่งฟันให้สะอาด หมดกลืน หมดเชื้อโรค ก่อนที่พูดกับผู้คน

ชาติตอนเที่ยง อยู่ที่อก เพราะแดดเปรี้ยง ร้อนในอก ต้องเอาน้ำลูบหน้าอกให้เย็นลง

ชาติตอนเย็นอยู่ที่เท้า คือต้องล้างเท้าให้สะอาดก่อนเข้านอน

คำสอนของคนโบราณ นอกจากสามราศีที่มนุษย์ต้องทำเป็นประจำวัน คือเข้าล้างหน้า เที่ยงเอาน้ำลูบอก เย็นล้างเท้าแล้ว ยังสอนคนรุ่นหลังเพิ่มเติมอีกว่า มนุษย์ควรปฏิบัติสามราศีให้งามด้วยกาย วาจา และใจ

คือปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ทั้ง ๓ วัยนี้ถือเป็นสามราศีเช่นกัน ให้มีความงามด้วยกาย วาจา ใจ

- งามกาย คือ ไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่ผิดประเวณี

- งามวาจา คือ ไม่เท็จ ไม่ส่อเสียด ไม่หยาบ ไม่เพ้อเจ้อ

- งามใจ คือไม่เบียดเบียน ไม่พยาบาท ทำความเห็นให้ถูกต้อง

ด้วยเหตุนี้ในยุคต่อๆ มา เวลาจะขออนุญาตไปบวช ขออนุญาตรดน้ำผู้ใหญ่ เรามักจะกล่าวขอ “อโหสิกรรม” ก่อนทำกิจกรรมนั้นๆ เพราะในเวลาช่วงที่ผ่านมา บางคนอาจล่วงละเมิดกรรมบถ ๑๐ ประการที่กล่าวแล้ว อาจจะเป็นทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต่อผู้มีพระคุณ จึงขอให้ท่านให้อโหสิ

เทพีสงกรานต์

ในงานสงกรานต์ที่จัดขึ้นใหญ่โตบางแห่ง นอกจากจัดขึ้นตามประเพณีแล้ว ยังหวังดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะพวกฝรั่ง ให้เข้ามาเที่ยวงานด้วย จึงมีการประกวดเทพีสงกรานต์ เพื่อจะเฟ้นหาตัวนางสงกรานต์ในปีนั้น เป็นการสืบสานประเพณีที่ทรงคุณค่า เพราะตั้งแต่โบราณกาลนานมาแล้ว แต่ละปีจะมีนางสงกรานต์เป็นตัวแทนของเทศกาล ตัวอย่างเช่น

ในปี ๒๕๒๒ ตรงกับปีฉลู วันมหาสงกรานต์ตรงกับวันจันทร์ที่ ๑๓ เมษายน จึงเป็นหน้าที่ของธิดาคนที่สองของท้าวกบิลพรหม ทำหน้าที่เป็นนางสงกรานต์

นางสงกรานต์ในปี ๒๕๒๒ ชื่อ “โคราคเทวี”

- มีดอกปีปเป็นสัญลักษณ์ ดอกปีปนี้ชาวพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) เรียก “กาชะลอง” ชาวอีสานเรียก “กางของ”

- ประดับอาภรณ์ด้วยมุกดาหาร

- มีน้ำมันเป็นอาหาร

- มีพระขรรค์, ไม้เท้าเป็นอาวุธ

- นึ่งเนื้อพริก คือเสือโคร่ง

สำหรับในปี ๒๕๕๓ เป็นปีขาล วันมหาสงกรานต์ตรงกับวันอังคารที่ ๑๓ เมษายน
จึงเป็นหน้าที่ของธิดาคนที่ ๓ ของท้าวทิลพรหม ทำหน้าที่เป็นนางสงกรานต์

นางสงกรานต์ปีนี้ชื่อว่า รากษสเทวี

- มีดอกบัวหลวง เป็นสัญลักษณ์

- ประดับอาภรณ์ด้วย “โมรา” โมราเป็นหินลายชนิดหนึ่ง นับเข้าในจำพวกหินมีค่า

- มีโลหิตเป็นอาหาร ปีนี้เท่าที่สังเกตมีโลหิตให้นางรากษสได้กินมาก เพราะได้มี
การดูตเอาจากพวกชุมนุมทางการเมืองไปเททิ้งที่ทำเนียบรัฐบาล และที่อื่นอีก ๒ - ๓ แห่ง
เป็นโอกาสที่นางรากษสได้ดื่มกินอย่างอิมหิพิมัน

- มีตรีศูล และธนูเป็นอาวุธ ตรีศูลเป็นท้าวสามง่าม อาวุธประจำพระหัตถ์
ของพระอิศวร

- เสด็จนั่งมาเหนือวราหะ คือหมู

ในปีใดที่นางสงกรานต์มีโลหิตเป็นรักษาหารนั้น สมัยโบราณเขาทำนายกันว่า
ในปีนั้นจะมีการรบราฆ่าฟันกัน ทุกทิศจะเดือดร้อนหาสันติสุขไม่ได้ ก็ในประเทศไทยปรากฏว่า
ปีนี้มีการเผาศึกกรมบ้านช่องเสียหายมากเกินประมาณได้ และมีการทะเลาะรบราฆ่าฟันกันถึงตาย
ร่วมร้อยและบาดเจ็บร่วมพันคน นั้นเกิดจากการปฏิบัติการสลายการชุมนุมกลุ่มพวกเสื้อแดง
พวกเล่นเพลงบอกเขาจะผูกเป็นเพลง ว่าด้วยปากเปล่าไปตามบ้านเรือนในยามค่ำคืน
เพื่อบอกแก่ทุกคนว่า

“ปีนี้สงกรานต์ท่านโลหิต
จะฟันฟอนเช่นฆ่า

ทั่วทุกทิศจะเดือดร้อน
มีรบราฆ่าฟัน”

สาเหตุที่ต้องมีนางสงกรานต์ในเทศกาลปีใหม่ทุกปี เพราะท้าวทิลพรหมแพ้นั้น
ในการแก้ปัญหาที่ทำลายกับธรรมบาล คือท้าวทิลพรหมตั้งปัญหาถาม ธรรมบาล
ว่า “ราศีของมนุษย์อยู่ที่ไหน ?” ถ้าธรรมบาลแก้ไม่ได้จะต้องถูกตัดศีรษะ แต่ถ้าธรรมบาล
แก้ได้ถูกต้อง ทิลพรหมก็ยอมให้ตัดศีรษะของตนเช่นกัน

ปรากฏในเรื่องเล่าว่า ธรรมบาลแก้ปัญหาทิลพรหมได้ถูกต้อง ทิลพรหมจึงยอม
เสียศีรษะ แต่ศีรษะของทิลพรหมที่ถูกตัดนั้น ถ้าตกต้องแผ่นดินจะเกิดไฟประลัยกัลป์
ถ้าโยนขึ้นไปท้องฟ้าอากาศ โลกธาตุจะเกิดฝนตกไม่หยุด ถ้าทิ้งลงทะเลไป น้ำจะเหือดแห้งหมด
เป็นอันตรายต่อโลก ต่อแผ่นดิน ท้องฟ้า มหาสมุทร และมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์

ท้าวทิลพรหมนี้แก่มีธิดา ๗ องค์ มีนามตามลำดับพี่น้องว่า พุทษะ, โคราคะ,
รากษส, มณฑา, กิริณี, กิมิทา, และมโหธร ทุกองค์เป็นบาทบริจารของพระอินทร์ จึงมีชื่อ
ลงท้ายด้วย เทวีทุกองค์ ก่อนตายได้เรียกธิดาทั้ง ๗ เข้ามาหาแล้วสั่งว่า พ่อแพ้นั้นในปัญหา
ธรรมกับธรรมบาล จะถูกตัดศีรษะตามสัญญาที่ตัวเองตั้งไว้ ฉะนั้นขอให้ลูกๆ ทั้ง ๗ จงรับเอา

ศีระพ่อใส่พานทองมารองรับไว้ แล้วนำไปประดิษฐานที่ถ้ำเขาไกรลาส (เขาพระสุเมรุ) เพื่อให้พันโทแบกมนุษย์ทั้งหลาย

ธิดาทั้งเจ็ด ก็รับคำสั่งของกบิลพรหม เมื่อศีระถูกตัด ก็นำพานเข้ารองรับแล้วนำไปประดิษฐาน ณ ถ้ำเขาไกรลาส พอถึงปีที่สุริยะเคลื่อนจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ เป็นหน้าที่ของธิดาแต่ละคน ที่จะต้องนำพานใส่เศียรท้าวกบิลพรหมแห่เวียนขวารอบพระสุเมรุ เรียกให้ถูกต้องว่า “เดินเศียรเวียนขวา” ถ้าเป็นภาษาชาวบ้านเรียกว่า “เวียนเศียร” เหมือนกับภาษาที่เราเรียกว่า “เวียนเทียน” คือจุดเทียนแล้วเวียนขวารอบโบสถ์ที่ประดิษฐานองค์พระปฏิมา

ที่จริงแล้ว การพูดว่า “เวียนเทียน” นั้นผิด เพราะความจริงเราถือเทียนเวียนขวาของสิ่งที่เราจะเวียน จึงควรจะเรียกว่า “เดินเทียนเวียนขวา” เช่นเดียวกับการแห่เศียรท้าวกบิลพรหม เขาเรียกว่า “เดินเศียรเวียนขวา”

ด้วยเหตุที่ท้าวกบิลพรหมมีธิดาถึง ๗ องค์ตามลำดับชื่อที่กล่าวแล้วข้างต้น รุ่งปีใช้ว่าธิดาทั้ง ๗ จะร่วมกันแห่เศียร แต่จะผลัดกันนำเศียรแห่ปีละองค์ โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ว่า มหาสงกรานต์ปีใดตรงกับวันไหน ปีนั้นก็เป็นที่ของนางสงกรานต์คนนั้น เช่น ปี ๒๕๕๓ วันมหาสงกรานต์ คือวันที่ ๑๓ เมษายน ตรงกับวันอังคาร ก็เป็นหน้าที่ของธิดาองค์ที่ ๓ “รากษสเทวี” ซึ่งเป็นธิดาคนที่ ๓ ทำหน้าที่นำเศียรของกบิลพรหมออกเดินเวียนขวารอบเขาพระสุเมรุ (เขาไกรลาส)

ลำดับการทำหน้าที่นำเศียรแห่แต่ละปีตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว กำหนดได้เป็นข้อยุติทุกปีดังนี้

วันอาทิตย์ เป็นหน้าที่ของธิดาองค์โต ชื่อทงษะเทวี ทรงพาหุรัด (เครื่องประดับที่เป็นทองรัดต้นแขน เรียกสั้น ๆ ว่าทองต้นแขน) ทัดดอกทับทิม (พลอยสีแดง) มีอาภรณ์ประดับด้วยแก้วปัทมราช (ปัทมราชคือพลอยสีแดง ทับทิมก็เรียก) มีอุทุมพร (ผลมะเดื่อ) เป็นภัตตาหาร พระหัตถ์ขวาถือจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงสังข์ เสด็จนั่งมาเหนือครุฑ

วันจันทร์ เป็นหน้าที่ของธิดาคนที่ ๒ คือ “โคราคเทวี” มีดอกปีปเป็นสัญลักษณ์ประดับอาภรณ์ด้วยมุกดาหาร มีน้ำมันเป็นอาหาร มีพระขรรค์ ไม้เท้าเป็นอาวุธ เสด็จนั่งมาเหนือพยัคฆ์ คือเสือโคร่ง

วันอังคาร เป็นหน้าที่ของรากษสเทวี ทัดดอกบัวหลวง ประดับอาภรณ์ด้วยโมรา มีโลหิตเป็นอาหาร มีตรีศูลและธนูเป็นอาวุธ เสด็จมาเหนือวราหะ คือหมู ^

วันพุธ เป็นหน้าที่ของ “มณฑาทเทวี” มีดอกจำปาเป็นสัญลักษณ์ ประดับอาภรณ์ด้วยไพฑูรย์ มีนมเนยเป็นอาหาร มีไม้เท้า และเหล็กแหลมเป็นอาวุธ เสด็จมาเหนือ คัสพะ คือลา

วันพฤหัสบดี เป็นหน้าที่ของ กิริณีเทวี มีดอกมณฑาเป็นสัญลักษณ์ เครื่องประดับคือมรกต มีอาหารคือ ถั่ว งา มีขอลและปิ่นเป็นอาวุธ มีกัญชร คือช้างเป็นพาหนะ

วันศุกร์ เป็นหน้าที่ของ กิมทาเทวี มีดอกจกกลนี้เป็นสัญลักษณ์ เครื่องประดับคือ
บุษราคัม มีกล้วยน้ำเป็นอาหาร มีอาวุธคือพระขรรค์และพิณ มีมิ่งหิ้ง คือควายเป็นพาหนะ

วันเสาร์ เป็นหน้าที่ของธิดาองค์สุดท้าย ชื่อมโหธรเทวี หัตถ์ดอกสามหาว
ประดับด้วยยาภรณ์คือนิลรัตน์ มีเนื้อทรายเป็นอาหาร มีจักรและตรีศูล เป็นอาวุธ เสด็จมา
เหนือนกยูง .

ชื่อของนางสงกรานต์ทั้ง ๗ องค์ที่กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่เป็นนางฟ้าบาทบริจา
ของพระอินทร์ จึงลงท้ายด้วยเทวีทุกองค์ดังกล่าวแล้ว แต่ละองค์ผลัดกันทำหน้าที่แห่งเศียร
ท้าวกบิลพรหมในวันมหาสงกรานต์อันเนื่องมาจากถูกตัดศีรษะ เพราะแพ้วรรณบาลในปัญหา
ที่กบิลพรหมตั้งว่า “ราศีสามของมนุษย์อยู่ที่ไหน?” และธรรมบาลก็ได้ถูกต้อง

กำเนิดธรรมบาล

ธรรมบาลนี้ฉลาดมากหรือ? ที่สามารถแก้ปัญหาท้าวกบิลพรหมได้ เปล่าเลย
แต่เนื่องจากแก้วภาษานก คือฟังภาษานกรู้เรื่อง แกจึงแก้ปัญหาท้าวกบิลพรหมได้

เรื่องของธรรมบาล แม้จะเป็นนิทาน เล่าต่อๆ กันมาแต่ครั้งโบราณนานนักหนา
แต่เป็นเรื่องของคุณธรรม ยกขึ้นมาสอนคนชั้นหลังจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีประวัติตั้งขึ้น
จากเผ่าเศรษฐีสองคนผัวเมียว่า

เศรษฐีสองผัวเมียมีทรัพย์สินเหลือคณานับ แต่หยองเหงาเพราะไม่มีบุตร

วันหนึ่งพวกคนเมาสุรามาเอะอะโวยวายหน้าบ้าน เศรษฐีรำคาญก็ต่อว่าพวกขี้เมาว่า
การทำงานไม่ทำเอาแต่กินเหล้า ใจจริงๆ พวกขี้เมาก็ได้กลับไปว่า เศรษฐีนั่นแหละตัวโง่
เพราะไม่มีลูก เวลาตายไปใครจะดูแลรักษาทรัพย์

เศรษฐีเกิดละอายใจปรึกษากับเมียว่าเราไปบวงสรวงพระไท่ อ้อนวอนขอบุตร
สืบวงศ์สกุลกันเถอะ เวลานั้นเป็นเวลาราตีเมฆ คือดวงอาทิตย์ย่างเข้าสู่เดือนเมษแล้ว
สองสามี - ภรรยาได้จัดอาหารใส่พานทองยกไปบวงสรวงพระไท่ อธิษฐานขอลูก
ทำอย่างนี้ตลอดสามปี จนพระไท่มีจิตเมตตา จึงเข้าเฝ้าพระอิศวรขอบุตรให้เศรษฐี พระอิศวร
ก็ส่งธรรมบาลให้มาเกิดในท้องของนางเมียเศรษฐี

สองสามี - ภรรยาประทับประคองลูกในครรภ์ตลอดมาจนถึงวันคลอด ก็สร้าง
ปราสาท ๗ ชั้นใกล้ต้นไทรที่ไปอธิษฐานขอบุตรนั่นเอง

ณ ภายใต้มันต้นไทร บรรดาคนมาอยู่อาศัยมากมาย ส่งเสียงภาษานก ธรรมบาล
นั่งใต้ต้นไทรได้ยินเสียงนกส่งภาษากันก็รู้เรื่องหมด เพราะรู้ภาษานก

เมื่อธรรมบาลอายุได้ ๗ ปี ก็เริ่มพูดจาสั่งสอนธรรมแก่คนทั่วไปจนประชาชนเลื่อมใส
รักหวงและศรัทธา กิตติศัพท์ของธรรมบาลลือขจรไปถึงท้าวกบิลพรหมว่า ธรรมบาล
เป็นนักปราชญ์ ชาญฉลาดในความรู้ ก็เกิดความอิจฉาริษยา มีความอาฆาตเกิดในกมลสันดาน
คิดจะฆ่านักปราชญ์ธรรมบาล จึงได้เดินทางมาพบธรรมบาล แล้วตั้งปัญหาทำพนัน

ถ้าธรรมาบาลแก้ไม่ได้ ต้องยอมให้ตัดศีรษะเมื่อครบ ๗ วัน แต่ถ้าธรรมาบาลแก้ปัญหาได้ถูกต้องภายใน ๗ วัน ก็ยอมให้ตัดศีรษะเช่นกัน

ปัญหาที่ท้าวภิลพรหมยกขึ้นถามธรรมาบาลมีความว่า “*ราชาธิราชของมนุษย์อยู่ที่ไหน?*”

วันนั้นธรรมาบาลตอบไม่ได้ ก็มีอารมณ์ร้อนใจว่าตัวเองจะต้องตายแน่ คิดส่งสารพ่อแม่ที่อุตส่าห์เลี้ยงดูมา แต่ก็มีทุนจะได้ทดแทนบุญคุณ ต้องมาตายเสียก่อน ก็หมดอาลัยในชีวิต คิดจะไปโดดน้ำตาย นอนเฝ้ามือกายหน้าผากอยู่ใต้ต้นไทร

ขณะเดียวกันนั้นก็มีนกอินทรีคู่หนึ่งทำรังอยู่บนต้นไทร แม่นกร้องเพลงกล่อมลูก และบอกพ่อนกว่า พรุ่งนี้เราจะไม่มีอาหารให้ลูกกิน เธอจะทำยังไง

พ่อนกบอกว่าพรุ่งนี้มีอาหารแน่นอน คือธรรมาบาลจะถูกท้าวภิลพรหมตัดศีรษะ เพราะแก้ปัญหาไม่ได้ตามที่ตั้งถามธรรมาบาลว่า “*ราชาธิราชของมนุษย์อยู่ที่ไหน?*”

แม่นกสงสัยย้อนถามพ่อนกว่า ปัญหานี้จะแก้อย่างไร ?

พ่อนกตอบว่า “*ราชาธิราชของมนุษย์*” นั้นมีอยู่ ๓ คือเช้า กลางวัน เย็น

- ตอนเช้าอยู่ที่หน้า จึงใช้น้ำชำระล้างหน้า
- ตอนเที่ยงอยู่ที่อก ก็เอาน้ำลูบอกให้หายสกปรกเช่นกัน
- ตอนเย็นอยู่ที่เท้า คือล้างเท้าให้สะอาดก่อนขึ้นบ้านเข้านอน

ธรรมาบาลรู้ภาษานก นอนได้ร่มไทรฟังนกอินทรีฟัว - เมียคุยกัน ก็รู้แจ้งแห่งปัญหาที่ภิลพรหมถาม มีความรำเริงเบิกบานใจรีบกลับบ้าน พอใกล้เที่ยงวันรุ่งขึ้นก็มาหาภิลพรหมตอบปัญหาตามที่นกอินทรีได้ตอบกัน ก็เป็นอันถูกต้องทุกประการ

ผลการตอบปัญหาได้ถูกต้อง ท้าวภิลพรหมผู้เป็นพาลแพ่พ้น ยอมให้ธรรมาบาลตัดศีรษะตามที่ตกลงกันได้

ท้าวภิลพรหมนี้แกมีธิดา ๗ องค์ มีนามตามลำดับพี่น้องว่า ทูษะ, โคราคะ, รากษส, มัณฑา, กิริณี, กิมิทา, และมโหธร ทุกองค์เป็นบาทบริจาของพระอินทร์ จึงมีชื่อลงท้ายด้วย “*เทวี*” ทุกองค์ ก่อนตายได้เรียกธิดาทั้ง ๗ เข้ามาหาแล้วสั่งว่า พ่อแพ่พ้นในปัญหาธรรมกับธรรมาบาล จะถูกตัดศีรษะตามสัญญาที่ตัวเองตั้งไว้ ฉะนั้นขอให้ลูกๆ ทั้ง ๗ จงรับเอาศีรษะพ่อใส่พานทองมารองรับไว้ แล้วนำไปประดิษฐานที่ถ้ำเขาไกรลาส (เขาพระสุเมรุ) เพื่อให้พັນโทษแก่มนุษย์ทั้งหลาย เพราะศีรษะของพ่อที่ถูกตัดนั้น ถ้าตกต้องแผ่นดินจะเกิดไฟประลัยกัลป์ ถ้าโยนขึ้นไปท้องฟ้าอากาศ โลกธาตุจะเกิดฝนตกไม่หยุด ถ้าทิ้งลงทะเลไป น้ำจะเหือดแห้งหมด เป็นอันตรายต่อโลก ต่อแผ่นดิน ท้องฟ้า มหาสมุทร และมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์

ธิดาทั้งเจ็ด ก็รับคำสั่งของภิลพรหม เมื่อศีรษะถูกตัด ก็นำพานเข้ารองรับแล้วนำไปประดิษฐาน ณ ถ้ำเขาไกรลาส พอถึงปีที่สุริยะเคลื่อนจากราศีเมษเข้าสู่ราศีเมษ เป็นหน้าที่ของธิดาแต่ละคน ที่จะต้องนำพานใส่เศียรท้าวภิลพรหมแห่เวียนขวารอบพระสุเมรุ นี่ก็เป็นที่มาแห่งการเกิดเทพีสงกรานต์ในกาลต่อมา

เรื่องสงกรานต์ที่ผูกขึ้นเป็นนิทานเล่าต่อๆ กันมาจากปากสู่ปาก จากรุ่นสู่รุ่นนี้มีมาแต่ครั้งโบราณ นี่แปลเป็นธรรมะได้ทุกชั้นตอน สมัยก่อนไม่มีการบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนสมัยนี้ แต่เรื่องสงกรานต์ได้ตกทอดมาถึงปัจจุบันโดยการทรงจำบอกเล่าต่อกันมา โดยเฉพาะในช่วงสงกรานต์ของปักษ์ใต้มีการบอกเล่าเป็นเพลง เรียกว่าเพลงบอก คือบอกให้ทราบว่า ปีนี้เป็นปีจุลศักราชเท่าใด วันใด เวลาใดเป็นวันมหาสงกรานต์ ใครเป็นนางสงกรานต์ ชื่ออะไร แต่งตัวอย่างไร มีอะไรเป็นอาหาร มีอะไรเป็นอาวุธ มีสัตว์ใดเป็นพาหนะ โดยบอกเล่าไปตามบ้านเรือนในยามค่ำคืนวันที่ ๑๓ - ๑๔ - ๑๕ เมษายน ของทุกปี คณะที่ออกไปบอกเล่ายามค่ำคืนเช่นนี้เรียกว่า “คณะเพลงบอก” ซึ่งประกอบด้วยแม่เพลง และลูกคู่ร้องรับ ๔ - ๕ คน โดยมีฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียว แต่เมื่อออกไปร้องบอกเล่าเรื่องสงกรานต์ เริ่มนำที่แม่เพลง และลูกคู่ร้องรับโดยตีฉิ่งรับเป็นจังหวะนำฟังมาก

ยกตัวอย่างเพลงบอกตอนเริ่มต้นว่า

● จะเลบงกลอนเพลงบอก	ชาวบ้านนอกถิ่นปักษ์ใต้
เล่นกันได้เมืองตรง	วันสงกรานต์
● ด้วยความรู้ทางกวี	ปัญญาดีมีปฏิภาณ
ถึงเทศกาลชวนมา	ราวสี่ห้าคน
● ตะเวนไปตามบ้าน	บอกเล่าขานเพื่อให้รู้
ถึงฤดูเทศกาล	งานสงกรานต์ (อีก) หน
● พจนานาษาเพลงบอก	เพื่อย้ายบอกให้ทุกคน
ทุกตำบลเข้าใจ	วันปีใหม่เรา

เมื่อร้องเพลงบอกไปถึงบ้านใด ไม่ว่าเวลาใด อาจเป็นเที่ยงคืน ตีตี่นปานใดก็ตาม เป็นประเพณีที่เจ้าบ้านต้องลุกขึ้นเปิดประตูต้อนรับ ยกขนมมณเฑียรออกมาเลี้ยงตามมีตามเกิด มิใช่นอนฟังอยู่แต่ในบ้านแล้วไม่เปิดประตูออกต้อนรับ ปล่อยให้คณะร้องเพลงบอกจนเหนื่อย แล้วก็จากไป เป็นการไม่เอื้อเฟื้อต่อประเพณีอันดีที่สืบทอดกันมานาน แต่ถ้าเป็นสมัยนี้ไม่มีใครเปิดประตูต้อนรับแน่นอนเพราะสาเหตุหลายประการดังนี้

๑. กลัวโจร
๒. ต้องหลบเอาแรงเพื่อไปกรีดยาง
๓. ถ้าไม่มีหัวหน้าครอบครัวก็กลัว ไม่เปิดประตู
๔. ขี้เกียจ
๕. กลัวสิ้นเปลือง เพราะเพลงบอกบางคนขอเหล้า ขอเงิน จึงต่างไม่ใส่ใจกัน

ปัจจุบันไม่มีการร้องเพลงบอกไปตามบ้านเรือนในยามค่ำคืนแล้ว

ภาคผนวก

กลอนเพลงบอก

กลอนเพลงบอกนี้ถือว่าเป็นศิลปกรวียอย่างหนึ่งซึ่งมีเฉพาะในภาคใต้เท่านั้น มีฉันทลักษณ์สัมผัสใน สัมผัสนอกคล้องจองกันตลอด กลอนเพลงบอกมีหลักดังนี้คือ

บาท ในบทหนึ่งมี ๔ บาท คือ ๔ วรรค รวม ๒๑ คำหรือพยางค์

วรรค ในวรรคแรกมี ๖ คำ วรรคที่ ๒ มี ๖ คำ วรรคที่ ๓ มี ๕ คำ วรรคที่ ๔ มี ๔ คำ รวม ๒๑ คำ

สัมผัสใน - คำสุดท้ายของวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๒

- คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ไปสัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๓

- คำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ ไปสัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๔

- นอกจากสัมผัสตามบังคับนี้แล้ว อาจสัมผัสในทั้งพยางค์และสระ วรรณยุกต์ได้อีก ทำให้ไพเราะยิ่งขึ้น

สัมผัสนอก

- คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ ในบทแรก ไปสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ในบทที่ ๒

- คำสุดท้ายของบทที่ ๒ ไปสัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคที่ ๔ ของบทที่ ๓

ยกตัวอย่าง

๑ จะเลบงกลอนเพลงบอก
เล่นกันได้เมืองตรง

๒ ด้วยความรู้ทางกวี
ถึงเทศกาลชวนมา

๓ ตระเวนไปตามบ้าน
ถึงฤดูเทศกาล

๔ พจนานาษาเพลงบอก
ทุกตำบลเข้าใจ

ชาวบ้านนอกถิ่นปักขีได้

วันสงกรานต์

ปัญญาดีมีปฏิภาณ

ราวสี่ห้าคน

บอกเล่าขานเพื่อให้รู้

งานสงกรานต์ (อีก) หน

เพื่อย้ายยกให้ทุกคน

วันปีใหม่เรา

ตัวอย่างนางสงกรานต์ประจำปี

นางสงกรานต์ปีจุลศักราช ๑๓๗๐

เวลามหาสงกรานต์ - วันอาทิตย์ที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๑ เวลา ๑๘.๒๔ น.

ชื่อนางสงกรานต์ - พุทชะเทวี

๑. มีดอกทับทิมเป็นสัญลักษณ์ คือทัดดอกทับทิม ทับทิมเป็นชื่อไม้พุ่มเตี้ย ในวงศ์ Punicaceae ในผลมีเนื้อหุ้มเมล็ดสีแดงในคล้ายพลอยทับทิม จึงเรียกว่าต้นทับทิม กินได้ เปลือกของผล ต้น ราก ใช้ทำยาได้

๒. มีเครื่องประดับคือปัทมราช ปัทมราค หรือปัทมราชคือพลอยสีแดง ทับทิม ก็เรียก

๓. มีอุทุมพรเป็นภักษาหาร อุทุมพรคือผลมะเดื่อ เรียกว่ามะเดื่ออุทุมพร มะเดื่ออุทุมพรก็เรียก ใบเกลี้ยง ผลกินได้

๔. มีจักรในพระหัตถ์ขวา จักรเป็นอาวุธในนิยาย รูปเป็นวงกลมและมีเป็นแฉกๆ โดยรอบ เช่นพระนารายณ์ทรงจักร

๕. มีสังข์ในพระหัตถ์ซ้าย สังข์เป็นชื่อหอยทะเลกาบเดียว เปลือกสีขาว ช่องเปิด เรียวงามได้รูปทรง ใช้สำหรับหลั่งน้ำพระพุทธรณ์ หรือน้ำเทพมนต์

๖. มีครุฑเป็นพาหนะ ครุฑเป็นนกในนิยาย เป็นพาหนะของพระนารายณ์ ไทยนำมาใช้เป็นตราแผ่นดินและเครื่องหมายของราชการ แม้แต่หน่วยงานของเอกชน ถ้าผลงานเป็นคุณแก่สังคม ก็จะได้รับพระราชทานตราครุฑ เช่นบริษัทโอเอสเอสฯ เป็นต้น ฯลฯ

หนังสือเรื่องนี้นายหนังสือใหญ่ บรรยายลักษณะและอุปนิสัยของพญาครุฑ เป็นกลอนหนึ่งว่า

“พินหน้าตาเป็นยักษ์ผิวกัศปเป็นครุฑ

แต่สองหัตถ์เป็นมนุษย์สุดยิ่งใหญ่

ที่ข้อศอกอกขนจนสุดแขน

มีฤทธิ์ธำหยาญชาญฤทธิ์

ที่ท้ายอุ้งอกหางเหมือนอย่างหงส์

ดูเครื่องทรงเครื่องชาติอนาครัน

ได้ไผ่แผนนโยบายนิยามผินผัน

จอมสุบรรณมักบินไปถิ่นไกล”

๕